

Draga Belopavlović
SMRTNOST ODOJČADI I
PERINATALNI MORTALITET U VOJVODINI, 1950–2002.

Novi Sad, 2008, str. 132

S vremena na vreme u Srbiji se pojavi autorsko monografsko delo u kojem se publikuju rezultati istraživanja suštinskih odlika prirodnog kretanja njenog stanovništva. Uvažavajući rezultate prethodnih istraživača, autori obično usmeravaju svoju pažnju na tipične karakteristike novijih populacionih promena, opredeljujući se za analizu koja počiva na aktuelnim, inoviranim serijama podataka. Toj vrsti monografija pripada i studija *Smrtnost odojčadi i perinatalni mortalitet u Vojvodini, 1950–2002*. Autorka, prof. dr sci med. Draga Belopavlović, kao što je istaknuto i u samom naslovu dela, objavljuje rezultate istraživanja smrtnosti odojčadi u Vojvodini u drugoj polovini prošlog veka.

Monografija sadrži tri poglavlja: *Demografske karakteristike prirodnog kretanja stanovništva*, *Smrtnost odojčadi i Uzroci smrtnosti odojčadi i perinatalnog mortaliteta za period od 1959. do 1999. godine*. U prvom poglavlju ove studije predmet deskripcije i analize jesu promene u ukupnom stanovništvu. One su posmatrane kao okvir za istraživanje smrtnosti odojčadi što je glavna tema studije. Poglavlje sadrži dva odeljka. U prvom se razmatra kretanje broja stanovnika Vojvodine i promene u starosnoj strukturi njenog stanovništva u dužem razdoblju, od 1921. do 2002. godine. Drugi deo prvog poglavlja bavi se prirodnim priraštajem stanovništva Vojvodine u vremenu posle Drugog svetskog rata. Pored uobičajenog prikaza nataliteta, fertiliteta, stopa smrtnosti, autorka se u ovom delu studije osvrće i na populacionu politiku i, kako sama kaže "društvene mere koje utiču na biološko obnavljanje stanovništva". Prvo poglavlje odlikuje se jezgovitošću. Kombinuju se tabelarni prikazi s uobičajenim grafičkim predstavljanjem tipičnih pojava u vidu linijskih dijagrama i starosnih piramida.

Drugo poglavlje monografije sadrži analizu stopa smrtnosti odojčadi u Vojvodini u periodu 1950–2002. godine. Najpre su, u prvom odeljku, analizirane stope smrtnosti po polu, a zatim je, u drugom odeljku, u obzir uzeta i starosna struktura umrlih. Ima se u vidu starost (prvi dan, prva sedmica i smrt u okviru 28 dana posle rođenja). Svaki od odeljaka završava se prilogom od nekoliko stranica sa izvornim tabelama u kojima su navedeni osnovni statistički podaci. Napomenimo još da analizama u drugom poglavlju prethodi (na nekoliko strana) osvrt u kojem je smrtnost odojčadi

posmatrana kao socio-medicinski indikator društvenog razvoja. Tu su takođe definisane stope i objašnjeni kriterijumi primenjeni u analizi, zatim ukazano na neke istorijske činjenice. Pomenuti su i prethodni istraživači i njihove studije – D. Tasić, Đ. Jakovljević, Č. Vukmanović, P. Mikić, H. Jonev, J. Milanković.

U trećem poglavlju monografije analizirani su uzroci smrtnosti odojčadi u Vojvodini u periodu 1950–2002. godina. Posebno se analiziraju uzroci neonatalne i postneonatalne smrtnosti. U okviru te osnovne podele, brojevi umrlih prema pojedinim uzrocima smrti, prikazani su za nekoliko užih grupa, imajući u vidu starost umrlog. Navedeni su uzroci neonatalne smrtnosti odojčadi u prvoj sedmici posle rođenja (rana smrtnost), kao i u periodu 7–28 dana posle rođenja. Stope smrtnosti date su u vidu petogodišnjih proseka prema pojedinim uzrocima. Uzroci smrti odražavaju glavne grupe oboljenja (bolesti respiratornog sistema, cirkulatornog sistema, bolesti digestivnog sistema, nervne bolesti, bakterijske infekcije, porođajne traume, kongenitalne anomalije, maligne bolesti). Posebno su iskazane nasilne smrti, ostale bolesti i nedovoljno definisana stanja. Postneonatalna smrtnost analizirana je prema starosti umrlog odojčeta, u dve starosne kategorije: starost od 28 dana do šest meseci i 6 meseci do godinu dana. Razlozi zbog kojih analiza perinatalne smrtnosti odojčadi prezentirana u monografiji nosi parcijalan karakter istaknuti su u samom uvodu: "Razlog je poznat, ali ne i prihvatljiv. Ne postoji nijedan izvor informacija, koji nam prema međunarodnoj klasifikaciji pruža uzroke mrtvorodenja." Taj nedostatak, prema autorkinoj oceni, pored ostalog, otežava i planiranje mera antenatalne zaštite žena.

Nepovoljne tendencije u kretanju stanovništva Vojvodine odavno su tema raznih kongresnih saopštenja i referata. Već duže vreme ta pitanja nalaze se i u programima skupova ne samo stručnih i naučnih već i drugih okupljanja u vidu raznih foruma, inicijativa. Takođe, razni pokreti i pojedine političke stranke u svom javnom delovanju predlažu razne programe mera uz pomoć kojih bi stanje trebalo da se popravi. Studija doktorke Belopavlović pruža obilje materijala, već pripremljenih analiza i grafičkih prikaza za korišćenje u prezentacijama raznih vidova. Posebna pogodnost ove monografije dolazi do izražaja kada se imaju u vidu pojedini korisnici rezultata ovakvih studija. Rezultati su prezentovani tako da mogu da posluže pre svega onima koji u svojim istraživanjima demografskih promena u dugom vremenskom rasponu uključuju smrtnost odojčadi kao jednu od komponenti ukupne analize i deskripcije. Monografija o kojoj je ovde reč poslužiće i korisnicima koji se u svojim referatima i izveštajima osvrću i na demografska pitanja. Istovremeno, uklopljenost analize pojava koje su predmet istraživanja u duge vremenske okvire može da bude značajna odlika studije doktorke

Belopavlović, kada je u pitanju korišćenje njenih rezultata u socio-ekonomskim istraživanjima.

Sasvim je vidljivo da se autorka kao lekar interesovala pre svega za uzroke smrtnosti odojčadi, kao i za promene strukture uzroka smrtnosti u dugom periodu. Promene u strukturi smrtnosti odražavaju udružene efekte kako napretka medicinske nauke tako i razvoja zdravstvene zaštite stanovništva. Ovi efekti pojačavani su i opštim tokovima socio-ekonomskih promena, te promenama nivoa i kvaliteta životnog standarda stanovništva.

Pored ostalog, ova monografija može da posluži i kao izvor informacija u budućim istraživanjima razvoja zdravstvene službe u Vojvodini u dugom vremenskom razdoblju. Istovremeno, ne treba gubiti iz vida ni autorkinu usmerenost na probleme populacione politike i mere koje se najčešće imaju u vidu. Studija nije mogla da ima cilj kreiranje nekog skupa mera kojima bi se smrtnost odojčadi dalje smanjivala, budući da je, kao što je navedeno i u recenziji, ta "stopa blizu svog biološkog limita". Ali doprinos zdravstvene službe u svakom slučaju jeste nešto što zaslužuje da na ispravan način bude ocenjeno. To nije rezultat koji se nadalje održava sam po sebi, neophodni su resursi koji obezbeđuju funkcionisanje sistema zdravstvene zaštite, zadovoljavajuće upravljanje i opšta dostupnost zdravstvenih usluga.

Autorka se opredelila za dokumetaristički pristup izlaganju rezultata analize. Saopštavaju se rezultati prema planu koji se lako sledi. Veza s delima i rezultatima drugih, prethodnih autora, mogla bi da se otkriva preko radova navedenih u literaturi (78 jedinica). Sama tehnička oprema monografije prilagođena je prirodi materije koja se izlaže. Nije bez značaja pomenuti da je format A4 pogodovao prikazu preglednih tabela u kojima su sadržane pedesetogodišnje serije podataka.

Monografija *Smrtnost odojčadi i perinatalni mortalitet u Vojvodini, 1950–2002*, kao što je istaknuto u recenziji profesora dr Đorda Jakovljevića (koja je objavljena uz samo delo) može korisno da posluži u nastavi, pogotovo na medicinskim fakultetima u okviru disciplina: socijalna medicina, javno zdravstvo i epidemiologija.

Monografija profesorke Drage Belopavlović potvrđuje da interesovanje za neku oblast istraživanja može da dovede do plodotvornih rezultata i posle završetka aktivne faze rada na univerzitetu ili institutu. Ovo delo takođe potvrđuje da takvo angažovanje, ukoliko se za to stvore potrebni uslovi i dobije neophodna podrška može da ima za rezultat delo od opšte koristi i trajnog značaja.

Zdravko Šolak